

Боняк Валентина Олексіївна
завідувач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ

При підготовці тез цієї доповіді, автором визначено за мету висвітлити роль Національної поліції України у забезпеченні конституційного правопорядку під час проведення виборів. Дане питання набуває особливої актуальності у зв'язку з прийняттям парламентом 19 грудня 2019 р. Виборчого кодексу України (далі - Кодекс), що набрав чинності з 1 січня 2020 року і який, відповідно до Конституції України, визначає гарантії права громадян на участь у виборах, регулює підготовку та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, сільських, селищних, міських, районних у містах рад, сільських, селищних, міських голів, старост села, селища [1].

Виборчий процес, як різновид юридичного процесу, є тим періодом часу, коли відбуваються процедури, пов'язані з підготовкою і проведенням відповідних виборів, встановленням та оприлюдненням їх результатів. Забезпечення належного перебігу цього процесу, конституційного правопорядку в означений період законодавець покладає на правоохоронні органи держави, серед яких найбільше завдань покладено саме на Національну поліцію України.

Про провідну роль органів Національної поліції України у забезпеченні конституційного правопорядку під час проведення виборів свідчить і той факт, що з-поміж інших правоохоронних органів держави, законодавець у Кодексі першими згадує саме органи Національної поліції України, на які суб'єкт законотворчості покладає завдання за день до дня голосування оприлюднити на офіційних веб-сайтах попередні відомості про кількість зареєстрованих звернень про порушення виборчого законодавства під час відповідного виборчого процесу, а також надати роз'яснення відповідальності за порушення законодавства про вибори (п.7 ст.23) [1].

Крім цього, законодавець у цьому ж п.7 ст. 23 наголошує, що і після проведення виборів, для забезпечення публічного і відкритого перебігу виборів, протягом десяти днів після дня голосування саме органи Національної поліції України повинні оприлюднити на офіційному веб-сайті узагальнені відомості про кількість розпочатих кримінальних проваджень та кількість зареєстрованих ними звернень, пов'язаних із порушенням законодавства про вибори під час відповідного виборчого процесу [1].

І тільки у наступній, 24-ій статті суб'єкт законотворчості вперше сформулював положення щодо організації роботи органів державної влади під час виборчого процесу та надав першу вказівку в цілому на правоохоронні органи держави, серед яких виокремив саме прокуратуру й Національну поліцію України, які разом із іншими державними органами повинні організувати свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити охорону приміщень виборчих комісій, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації, прийом і розгляд документів щодо підготовки та проведення виборів, позовних заяв, скарг та звернень виборчих комісій у строки та спосіб, установлені Виборчим кодексом України [1].

У ст. 36 Кодексу (Розділ V «Виборчі комісії», а також п.2 ст.173, п.2 ст. 248) законодавцем збережено напрацьований у попередньому виборчому законодавстві держави підхід щодо забезпечення працівниками Національної поліції України охорони правопорядку в день голосування та при підрахунку голосів: здійснювати таку охорону поліцейські повинні лише поза межами приміщення для голосування. І тільки у разі виникнення фактів порушення правопорядку голова, заступник голови чи секретар відповідної виборчої комісії може викликати працівників правоохоронних органів виключно для вчинення дій з відновлення правопорядку і тільки на період, що необхідний для вчинення таких дій.

Суттєву роль у забезпеченні конституційного правопорядку відіграють досліджувані нами органи і під час передвиборчої агітації. Згідно з п.18 ст. 57 Виборчого кодексу України саме до відповідних правоохоронних органів виборча комісія невідкладно надсилає по-

відомлення про адміністративні чи кримінальні правопорушення.

Згідно з положеннями Виборчого кодексу України, органи Національної поліції України повинні забезпечувати конституційний правопорядок і у період підготовки до проведення голосування: за вісім днів до виборів вони мають забезпечити цілодобову охорону приміщень виборчих комісій, та, при потребі, і органів ведення Державного реєстру виборців (ч.3 п.1 ст. 61; п. 1.ст. 211 Кодексу).

У розділі XI Кодексу «Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу» законодавець поряд із судами, виборчими комісіями, органами Державного реєстру виборців зобов'язує і органи правопорядку організувати свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування таким чином, щоб забезпечити прийом та розгляд скарг (позовних заяв) і звернень виборчих комісій у строки та спосіб, що визначені цим нормативно-правовим актом [1].

Під час виборчого процесу органи Національної поліції України сприяють і вирішенню конфліктних ситуацій (при розгляді скарг виборчою комісією до уваги беруться письмові пояснення працівників органів правопорядку; останні залучаються також до проведення перевірок зазначених у скарзі обставин) (пп. 1 та 12 ст. 72 Кодексу).

У аналізованому нами кодифікованому акті зазначено, що на виборах Президента України правоохоронні органи перевіряють повідомлення від відповідної виборчої комісії та реагують на них у разі надходження інформації про вчинення виборчою комісією чи окремим її членом кримінального або адміністративного правопорушення (п.9. ст.89 Кодексу).

На виборах глави держави та виборах до Парламенту України при перевірці Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції виборчих фондів (фінансових звітів) перевіряючі органи інформують про це відповідні правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону (п. 6 ст. 97; п.9.ст. 153 Кодексу).

Найбільшим обсягом повноважень, які пов'язані із забезпеченням конституційного правопорядку, органи Національної поліції України наділені саме під час голосування та визначення результатів виборів. Так, у розділах XXI «Проведення голосування, визначення результатів виборів Президента України», XXXI «Проведення голосування, визначення результатів виборів народних депутатів України» та XXXX «Проведення голосування, визначення результатів місцевих виборів» Кодексу суб'єкт законотворчості вимагає від правоохоронних органів, виконання завдань із охорони виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії; супроводження їх транспортування дільничною виборчою комісією до приміщення дільничної виборчої комісії та їх подальше зберігання до дня голосування, а також супроводження транспортування і передачі документів до окружної виборчої комісії після підрахунку голосів

Отже, здійснений аналіз норм Виборчого кодексу України переконливо свідчить на користь того, що досліджувані нами органи відіграють провідну роль у забезпеченні конституційного правопорядку під час проведення всіх видів виборів у державі. На користь цього свідчить ознайомлення зі змістом кодифікованого акту, в якому органи Національної поліції України, поліцейський, правоохоронні органи (органи правопорядку) у зв'язку з забезпеченням законного перебігу виборчого процесу згадуються більше 50-ти разів. Завдання досліджуваних державних органів можна звести до таких груп:

- реагування на про адміністративні чи кримінальні правопорушення законодавства під час передвиборчої агітації;
- супроводження транспортування виборчих бюлетенів та цілодобова охорона приміщень виборчих комісій;
- у день голосування охорона конституційного правопорядку поза межами приміщення для голосування і перебування у такому приміщенні тільки за запрошенням голови або заступника виборчої комісії у разі вчинення правопорушень;
- збереження і охорони опечатаних бюлетенів, включно і під час транспортування;
- реагування за повідомленням дільничної виборчої комісії на пошкодження стрічки чи печатки, підписів на охоронюваних бюлетенях;

супроводження поліцейськими (охорона ними) транспортування документів відповідними головами (дільничної, окружної комісії) або їх заступниками, чи іншими двома членами цих комісій.

---

1. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (дата звернення 18.02.2020)